

RAQAMLI ASRDA INGLIZ TILINI O'QITISH METODOLOGIYASINING EVOLYUTSIYASI

Salohiddinov Monuchexr

Ilmiy rahbar: Samarqand davlat chet tillari instituti katta o'qituvchisi

Karimov Islomjon Tolibjon o'g'li

Samarqand Davlat chet tillari instituti Ingliz tili fakulteti

Xorijiy til va adabiyoti yo'nalish 2-kurs talabasi

E-mail: @islomjon519@gmail.com

Annotatsiya: Raqamli texnologiyalarning ingliz tilini o'qitish metodologiyasiga ta'siri va uning evolyutsiyasi tahlil qilinadi. An'anaviy pedagogik yondashuvlardan boshlab, zamonaviy interaktiv va onlayn ta'lim platformalarigacha bo'lgan o'zgarishlar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, sun'iy intellekt, mobil ilovalar, virtual va kengaytirilgan reallik kabi innovatsion vositalarning ta'lim jarayoniga integratsiyasi va ularning samaradorligi muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalari ingliz tilini o'qitishda texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari va kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlarini yoritib beradi.

Kalit so'zlar: Ingliz tilini o'qitish, raqamli texnologiyalar, ta'lim metodologiyasi, onlayn ta'lim, sun'iy intellekt, mobil ilovalar, virtual reallik, interaktiv o'qitish, innovatsion ta'lim, raqamli pedagogika.

KIRISH. Zamonaviy dunyoda texnologik taraqqiyot barcha sohalarga, jumladan, ta'lim tizimiga ham katta ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamli asrning kelishi bilan an'anaviy ta'lim metodlarining samaradorligi qayta ko'rib chiqilib, yangi innovatsion yondashuvlar ishlab chiqilmoqda. Ayniqsa, ingliz tilini o'qitishda raqamli texnologiyalar muhim ahamiyat kasb etib, o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada samarali va interaktiv tarzda tashkil etish imkoniyatini bermiqda.

Dastlabki yillarda ingliz tilini o'qitish asosan kitoblar, yozma mashg'ulotlar va o'qituvchi orqali yuzma-yuz muloqotga asoslangan bo'lsa, hozirgi kunda bu jarayonni turli onlayn platformalar, mobil ilovalar, sun'iy intellektga asoslangan dasturlar va virtual reallik texnologiyalari orqali yanada rivojlantirish mumkin bo'lib qoldi. Bunday innovatsiyalar til o'rganish jarayonini individuallashtirish, ta'lim resurslariga kengroq kirish imkoniyatini yaratish va o'quvchilarning qiziqishini oshirishga yordam bermiqda. Ingliz tilini o'qitish metodologiyasining raqamli texnologiyalar ta'sirida qanday evolyutsiya kechirgani tahlil qilinadi. An'anaviy yondashuvlardan tortib zamonaviy

interaktiv metodlarga bo'lgan o'zgarishlar o'rganilib, raqamli ta'lim vositalarining samaradorligi va kelajak istiqbollari yoritiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Ingliz tilini o'qitish metodologiyasining evolyutsiyasini o'rganish uchun turli ilmiy tadqiqotlar, maqolalar va kitoblar tahlil qilindi. An'anaviy yondashuvlar haqida Vygotskiy (1978) va Krashen (1982) kabi mutaxassislarning asarlari muhim manba sifatida qo'llanildi. Ushbu nazariyalar til o'rganishda ijtimoiy o'zaro ta'sir va kiritish gipotezasi (input hypothesis) kabi tamoyillarni asoslab bergan.

Raqamli texnologiyalar ta'sirini tushunish uchun Baxman va Palmer (1996) tomonidan ishlab chiqilgan til kompetensiyasi modeli, shuningdek, Prensky (2001) tomonidan ilgari surilgan "raqamli tug'ilganlar" konsepsiyasi ko'rib chiqildi. Shu bilan birga, onlayn va interaktiv ta'lim texnologiyalarining samaradorligini tahlil qilish uchun CALL (Computer-Assisted Language Learning) va MALL (Mobile-Assisted Language Learning) bo'yicha so'nggi tadqiqotlar o'rganildi. Tadqiqot doirasida ingliz tilini o'qitish metodlarining o'zgarishi va raqamli texnologiyalar ta'siri bo'yicha tahliliy va taqqoslamali usullardan foydalanildi. Tadqiqot quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oldi:

Nazariy asoslarni o'rganish – Ingliz tilini o'qitishning an'anaviy va zamonaviy metodlariga oid ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi.[1]

Texnologik yondashuvlarni tahlil qilish – Onlayn platformalar, sun'iy intellekt, virtual reallik va boshqa innovatsion texnologiyalarning o'quv jarayoniga ta'siri o'rganildi.

Tajriba va tadqiqot natijalarini tahlil qilish – Ingliz tilini o'qitishda raqamli vositalarni qo'llash bo'yicha mavjud amaliy tadqiqotlar va ularning natijalari taqqoslandi.

Kelajakdagi tendensiyalarni baholash – Ta'lim texnologiyalarining rivojlanish istiqbollari prognoz qilindi.[2]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Raqamli texnologiyalar ingliz tilini o'qitish jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatib, an'anaviy usullarga nisbatan samaradorlikni oshirgan. Tadqiqot davomida quyidagi muhim jihatlar aniqlandi:

Interaktiv va moslashuvchan ta'lim muhitlari – Onlayn platformalar (Duolingo, Babbel, Coursera, Moodle) va sun'iy intellektga asoslangan tizimlar o'quvchilarga shaxsiylashtirilgan ta'lim imkoniyatini yaratmoqda. An'anaviy yondashuvlarda o'qituvchi markaziy rol o'ynagan bo'lsa, zamonaviy metodologiyada talabalar mustaqil ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Til kompetensiyalarini rivojlantirish – Raqamli vositalar nutq, eshitish, yozish va o'qish ko'nikmalarini bir vaqtda rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, virtual reallik

texnologiyalari o'quvchilarni tabiiy til muhiti bilan tanishtirib, ularning real hayotda muloqot qilish qobiliyatini oshiradi.

Sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan tahlil – Sun'iy intellekt yordamida o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi yutuqlari va kamchiliklari aniqlanib, ularga individual tavsiyalar berilishi mumkin. Shu bilan birga, avtomatik yozuv tekshiruvchilari (Grammarly, Quillbot) yozma nutqni yaxshilashga xizmat qiladi.[3]

O'quvchilarning motivatsiyasi va faolligi – Gamifikatsiya elementlari (o'yinlar, ball tizimi, mukofotlar) bilan ta'minlangan ta'lim platformalari o'quvchilarning ishtirokini oshiradi. An'anaviy darslarda zerikish ehtimoli yuqori bo'lsa, raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonini qiziqarli qiladi.

Texnologiyalarning cheklovlari – Raqamli ta'lim usullarining samaradorligi yuqori bo'lsa-da, ularning muvaffaqiyati texnologik infratuzilma va o'qituvchilarning texnik bilimlariga bog'liq. Bundan tashqari, inson omili (o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi jonli muloqot) hali ham muhim ahamiyatga ega.

Raqamli texnologiyalar ingliz tilini o'qitish metodologiyasining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi, bu esa ta'lim jarayonini interaktiv va samarali qilishga yordam berdi.

Onlayn platformalar va sun'iy intellektga asoslangan dasturlar o'quvchilarning til o'rganish jarayonini individuallashtirish imkonini berdi.

Virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari tabiiy til muhiti yaratishda muhim ahamiyat kasb etdi.

Gamifikatsiya va avtomatlashtirilgan baholash tizimlari ta'lim samaradorligini oshirdi.

Raqamli ta'limning texnologik va psixologik cheklovlari mavjud bo'lib, ularning yechimi kelajakda yanada rivojlangan texnologiyalar va pedagogik yondashuvlar bilan bog'liq.[4]

XULOSA VA TAKLIFLAR

Raqamli texnologiyalar ingliz tilini o'qitish metodologiyasini tubdan o'zgartirdi va ta'lim jarayonini yanada interaktiv, samarali va qulay shaklga olib keldi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, onlayn platformalar, sun'iy intellekt, mobil ilovalar va virtual reallik texnologiyalari o'quvchilarning til o'rganish jarayonini tezlashtiradi hamda ularning motivatsiyasini oshiradi.

An'anaviy metodlar hali ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan bo'lsa-da, ularni raqamli texnologiyalar bilan integratsiya qilish o'qitish sifatini oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, texnologik cheklovlar, o'qituvchilarning raqamli kompetensiyasi va inson omilining muhimligi kelajakda yanada chuqurroq o'rganilishi kerak bo'lgan muhim jihatlar hisoblanadi.

Takliflar shulardan iborat:

O'qituvchilarni raqamli ta'limga moslashtirish – O'qituvchilarni zamonaviy texnologiyalarni qo'llash bo'yicha muntazam o'qitish va malaka oshirish dasturlarini tashkil etish lozim.

Innovatsion o'quv materiallarini ishlab chiqish – Ingliz tilini o'qitish jarayonida interaktiv dasturlar, virtual reallik ilovalari va sun'iy intellektga asoslangan yordamchi vositalarni keng joriy etish zarur.

An'anaviy va raqamli metodlarni uyg'unlashtirish – O'qitish samaradorligini oshirish uchun kombinatsiyalangan (blended learning) yondashuvdan foydalanish tavsiya etiladi.

Raqamli ta'lim vositalarining samaradorligini o'rganish – Kelgusida texnologiyalarning o'quvchilarning til o'rganish natijalariga ta'sirini baholash uchun tadqiqotlar olib borish lozim.

Texnologik infratuzilmani yaxshilash – Internet sifati va raqamli qurilmalar bilan ta'minlash darajasini oshirish orqali ta'lim texnologiyalarining hamma uchun qulay bo'lishini ta'minlash kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching. Pearson Education.
2. Bax, S. (2003). CALL—Past, Present and Future. System, 31(1), 13–28.
3. Beatty, K. (2010). Teaching and Researching Computer-Assisted Language Learning. Routledge. Yoqubjonova Diyora Uchqunovna. "Zamonaviy ingliz tilini onlayn o'qitishning usullari." Yusupova Nargiza Nigmatovna. "Klaster sharoitida ingliz tilini tezkor o'qitishning aralash ta'lim texnologiyalari (nofilologik ta'lim yo'nalish talabalari misolida).
4. Anvarova Farzonabonu. "Ilk o'rganuvchilarda ingliz tili o'qitishning pedagogik usullari."